

וכן **שמע מינה** (15) שדין "דיחוי לעולם" לא נאמר דוקא בקרבן שכבר היה קדוש והיה ראוי להקרבה ולאחר מכן נדחה, אלא גם קרבן שהיה **דחוי מעיקרו**, שבתחילת הקדשו הוא לא היה ראוי, **הוא דחוי** הרי הוא נדחה לעולם (16)!

קריבה על המזבח אלא תרעה עד שיפול בה מום וימכרנה ויביא בדמיה קרבן.

ושמע מינה מדברי רבי יוחנן אלו **תלת**: (14)

שמע מינה שגם **בעלי חיים** שנדחו מהקרבה הרי הם **נדחין** לעולם, למרות שחזרו ונראו להקרבה, ואינו סובר שנקבע כלל בדיחוי שיחול דוקא בקרבנות שנשחטו ונדחו לאחר שחיטה.

וכן **שמע מינה** כי **יש** תורת **דיחוי** אפילו בקדושת י"ב-ב **דמים**.

ומכח ביאור זה הוכיח כביאורו לעיל שחלה קדושת הגוף כבר בתחילת הקדש חציה, והיא קדושה דחיה שאי אפשר להקריבה, [כי אילו מתחילתה לא חלה עליה אלא קדושת דמים אם כן אינה דחיה כלל, וכשחזר ולקח חציה השני למה לא תחול עליה קדושת הגוף להקרבה, ואפילו אם חל עליה דיחוי מפני שהיתה בקדושת דמים] הרי אין דיחוי זה חל על תמורתה, כי אין זה דיחוי אלא כך הוא דין קדושת דמים, ואינו חל לדחות התמורה.

ובקהילות יעקב [יא] כתב שהרמב"ם אינו מפרש בסוגין כרש"י שהחידוש הוא שחל דיחוי אפילו בקדושה קלה כקדושת דמים, אלא כרבינו חננאל שהחידוש הוא שהדיחוי דוחה גם את דמי הקרבן, ולפי זה יתכן לומר שבקדושת דמים – החלה בגוף הקרבן – מסתבר יותר שיחול דיחוי.

ומה שהוצרך הרמב"ם לומר שלא חל דיחוי בקדושת דמים משום שבעלי חיים אין נדחים, ולא די לו בטעם שלא חל דיחוי על קדושת הגוף משום שדיחוי מעיקרו לא הוא דיחוי, היינו משום שפוסק כרבי יוחנן שדיחוי מעיקרא הוא דיחוי, ורק בפסול שאינו בגוף הקרבן, פסק שאינו דיחוי, והיינו רק לגבי הפסול שחל בחצי בהמה מחמת שחיטת חולין שבחציה השני, אך הפסול שיש בה מחמת שהוקדשה רק חציה הוא חסרון בגופה עצמה, והוא דיחוי מעיקרא. ועל כך צריך את הטעם שאין בעלי חיים נדחים, וטעם זה מועיל אף שלא יחול דיחוי בקדושה קלה כקדושת דמים.

15. **מ"ר הגרא"ל** דקדק מה הראיה שחל דיחוי מעיקרא, והרי תיפוק ליה שלא חלה קדושת הגוף על החצי הראשון שלא היה ראוי להקרבה בעת הפרשתו. ובשלמא אם הנידון שיקדש מדין "פשטה" מכח הקדשתו את המחצית השניה, ניחא, אך אילו לא גרסינן "והקדישה" [וכג"י המאירי בקידושין]. איך תחול בה קדושה. וצידד שאמרינן בה מיגו דנחתא קדושת דמים נחתא קדוה"ג, ושוב פשטה קדושה בכלה. וכן מוכח לכאורה ממה שהוכיחה הגמרא בקידושין ממיימרא זו כי במקום שיש דעת אחרת לא אמרינן "פשטה", ואילו לא חלה כלל קדושת הגוף בבהמה הרי טעם אחר גורם שלא יהיה בה "פשטה", ומשמע שהנידון הוא שתחול קדוה"ג מיגו דנחתא בה קדוה"ג, וראה לעיל הערה 13, וצ"ע.

16. **רש"י בקידושין** [ז] ב פירש שהחידוש הוא שלא כמ"ד [בסוכה לג ב] שרק נראה ונדחה עושה דיחוי. והיינו, כי אף אם דיחוי מעיקרא חל בעצם הקדושה, מכל מקום דבר שכבר היה נראה ובכל זאת נדחה נחשב דחוי יותר.

ולדעת האחיעור יש ליישב את הקושיא לעיל [בהערה הקודמת] למה אין דין פשטה במקדיש חציה חזרו ולקחה, כי יש בה רק קדושת דמים וצריך לבא בה משום מיגו דנחתא קדושת דמים נחתא קדושת הגוף, ואם נאמר שעצם דין פשטה גם הוא חל במיגו דנחתא קדושה בחלקה הראשון, הרי כבר איבעיא לן בתמורה [יא ב] אם תרי מיגו אמרינן או לא.

ובאופן אחר אפשר ליישב על פי מה שכתב שם, שלדעת רש"י בתמורה [י ב] לא אמרינן מיגו דנחתא לאחר זמן, ואף לאחר שחזר ולקחה אם לא הקדישה אין בה אלא קדושת דמים ונמכרת בלא מום. ואם כן בקדושת דמים לא שייך פשטה, ואף שהיא קדושת הגוף אלא שאינה עומדת להמכר, אין בה פשטה משום דתרי מיגו לא אמרינן היכא דכל חדא בעיא חברתה. [אך במקנה שם כ' שיש בה פשטה].

14. **הרמב"ם** [פט"ו ממעשה"ק ה"ב] כתב בהמת השותפין שהקדיש אחד מהן חציה שלו, חזרו ולקח חציה האחר והקדישו, הרי זה קדשה וקריבה, אף על פי שמתחילתו החויה היתה כהקדיש חציה, אין הדיחוי מעיקרו דיחוי, ואף על פי שהיא קדושת דמים הואיל והיא בעלי חיים אין בעלי חיים נדחים.

ובכסף משנה הביא **ההמאירי** תמה על לשונו "אע"פ שהיא קדושת דמים", שמשמעותו שבקדושת הגוף מסתבר יותר שאין דיחוי, והחידוש הוא שגם בקדושת דמים אין בעלי חיים נדחים, ואילו בגמרא משמע שיותר מסתבר שלא יהיה דיחוי בקדושת דמים, ואדרבא דברי רבי יוחנן שיש דיחוי בקדושת דמים הם חידוש.

ובלחם משנה כתב שהרמב"ם ביאר להפך מרש"י, והיינו שדוקא בקדושת דמים יש דיחוי כי היא קלה מקדושת הגוף שאינה נדחית. ולכן הוצרך לבאר שאף על פי שמקדיש חציה חל בה רק קדושת דמים, בכל זאת אין בה דיחוי מעיקרא, כי בעלי חיים אין נדחין, **ובקרוך אורה** דחה דבריו, שהרי רבי יוחנן פוסל פסח שהופרש קודם חצות כי חל בו דיחוי, אף שיש בו קדושת הגוף, ומדמהו לשותף שהקדיש חציה, וראה הערה 13 על תוס'.

והגרי"ז [במכתב בסוף ספרו, שם] ביאר שדעת הרמב"ם שהדיחוי הוא מה שחל על הבהמה רק קדושת דמים ולא קדושת הגוף להקרבה, וזה גופא נחשב קדושה דחיה, ודחיה זו חלה בתחילת הקדשו, ונחשבת דחיה מעיקרא, אף על פי שחלה קדושה לענין דמים, ורק משום שבעלי חיים אין נדחים אינה נדחית. והיינו שהטעם שבעלי חיים אין נדחים גובר על הטעמים של דיחוי שיש בבהמה הקדושה רק לדמיה.

מההמרה ונהיה ראוי להקריבו, הקרבן פסול, כי הואיל ונדחה מהקרבה בזמן שהיו הבעלים מומר — ידחה לעולם! (2)

איתמר נמוי: אמר רבי ירמיה אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: אכל חלב, והפריש קרבן חטאת, ונשתטה, ונפסל משום כך להקרבה [כי אין לשוטה כפרה בקרבן, שהרי אינו יכול להקריבו "לרצונו"], וחזר ונשתפה, הקרבן פסול, כי הואיל ונדחה הקרבן מהקרבה בשעה שהיה בעליו שוטה — ידחה לעולם! (3)

שהרי כאן אין הקרבן מתקדש בקדושת הגוף להקרבה, כי אי אפשר להקריב חצי בהמה, ולא חלה בו אלא קדושת הגוף לדמים, שחייב למכור את הבהמה ולהביא בדמיה קרבן, ובכל זאת נחשב דחוי, ונדחית הבהמה לעולם, גם כשתהיה ראויה להקרבה לאחר שלוקח את המחצית השנייה ומקדיש אותה.

אמר עולא אמר רבי יוחנן: מי שאכל חלב בשגגה, והפריש קרבן חטאת, (1) ולפני שהקריבו הוא המיר דת, ושוב אינו ראוי להקריבו, ונמצא שנדחה הקרבן מהקרבה עקב הפסול של בעליו, ולאחר מכן חזר בו

2. רש"י פירש שנדחה מקרבן כדתניא בחולין [ה ב] מעם הארץ פרט למומר. ובתוס' בקידושין [ז ב] ובבב' [מח ב] כתבו משום זבח רשעים תועבה. ובמשנה למלך [שם] האריך ליישב למה נוקקו תוס' ללמוד מ"זבח רשעים" ולא מהכתוב בחטאת "מעם הארץ", וצידד שאין "מעם הארץ" ממעט אלא מי שחטא בהיותו מומר, [עיי' שביאר בהרחבה את השינויים בלשונות רש"י סנהדרין מז א].

ובתוס' בחולין [ה ב] הקשו על מאן דאמר שמיעט מומר מהבאת קרבן מדכתיב "או הודע אליו חטאתו" ותיפוק ליה ש"זבח רשעים תועבה". ותיצרו, שהמיעוט מלמד לפוטרו אף אם חזר בתשובה, כיון שבשעת העבירה היה מומר ולא היה שב מידיעתו. ודקדק המשנה למלך [שם], שלא הקשו למאן דאמר שממעטו מ"מעם הארץ", כי פשיטא להו שמיעט זה אמור גם על שעת החטא [ורק על "שב מידיעתו" דנו אם הוא בעת העבירה או בעת הבאת הקרבן].

ונראה, שתוס' נקטו ש"זבח רשעים תועבה" הוא פסול מדיני הקרבן [וראה חזו"א בכורות כ"ח ד' שלכן כתבו תוס' בסוגיין ובסנהדרין [מז א] שחל דיחוי גם בדמים, וכדלהלן]. וכן כתב הר"ן בסנהדרין [שם] שפסול מומר הוא רק אם היה מומר בשעת החטא, אבל אם הוא מומר בשעת הפרשת הקרבן, פסולו הוא משום זבח רשעים תועבה. ולכן הקרבן פסול אף אחר שחזר בו, כי חל פסול בקרבן. אבל רש"י נקט שזבח רשעים הוא פסול באדם המחוייב, ואינו עושה דיחוי בקרבן, וכל מה שהקרבן נפסל הוא משום "מעם הארץ" בעת החטא, אבל כאן הוא נפסל גם כשחזר בו.

ובכך מיושבת תמיהת רבותינו הגר"ש רחובסקי והגר"ד פוברסקי [בשיעוריהם לקידושין ז ב] על דברי הגרי"ז [הובאו בע"א הערה 6] שדין דיחוי מעיקרא הוא רק בדיחוי שחל בחפצא של הקרבן מתחילת הקדשו, ואין כתבו תוס' שם שאם הפריש קרבנו אחר שהמיר דתו נחשב כדחוי מעיקרא, והרי אין מומר פוסל בחפצא של הקרבן. ולפי המבואר, אכן פסול "זבח רשעים תועבה" הוא פסול בחפצא של הקרבן.

3. **התוס' בסנהדרין [שם] צידדו שבגשתה ידו אפילו דמיז ולא תועיל בקרבנו רעיה. ותמה הקרן אורה, הרי לא נדחה קרבנו מחמת רשעו אלא שאינו ראוי להביאו, ואפילו אם הוא שוטה לעולם יביאו מדמי קרבנו קרבן נדבה.** ובקהילות יעקב [חלק ח סימן נז] כתב, שלמאן דאמר

וסברא זו מתקבלת יותר אם נקוט שאין חילוק בין אופן הדיחוי מעיקרא לדיחוי שנראה ונדחה, כי כיון שבשניהם חל דיחוי מהקרבה בפועל, ודאי דיחוי מדבר שכבר נראה נחשב דחיה יותר מאשר דיחוי דבר שעוד לא חלה בו קדושה כלל. [ושמא משום כך גופא נקט הגרי"ז שדיחוי מעיקרא חל בחפצא של הקרבן מתחילת הקדשו, כי לא שייך דיחוי להקרבה בפועל כאשר עדיין לא חלה הקדושה].

1. **תוס' [בד"ה ושמע, נמשך מע"א] כתבו שרבי יוחנן נקט "הפריש קרבן והמיר דת" כי דיחוי של מומר חל רק אחר שנראה, אך אם המיר קודם שהפריש אינו עושה דיחוי כי בידו לחזור. אולם בקידושין [ז ב] כתבו שהדיחוי חל בין באופן שהפריש ואחר כך המיר דתו ובין כשהפריש בעת שהיה מומר, אלא שאז הוא נחשב דחוי מעיקרא, ובכל זאת לא מועיל לו מה שבידו לחזור. [וראה הערה הבאה]. ובמשנה למלך [פ"ג משגות ה"ז ד"ה ודע דבמומר] כתב שאם התחייב קרבן והמיר דת חזר בו, חייב, ויכול להפריש קרבן על חיובו, כי אין החיוב נדחה אלא הקרבן [ראה הערה 4].**

אך **במנחת חינוך [קכא] ובאתון דאורייתא [כלל ז] נקטו שגם אם המיר דתו קודם שהפריש קרבנו, נדחה החיוב, כי דינו כהקדש בפועל וחל בו דיחוי כקדשים, וראה בהערות לחברותא הוריות [יא א הערה 7] ובהערות לתוס' כאן [ד"ה הכא].**

ב. בקרן אורה ומורומי שדה כתבו שמומר עושה דיחוי בכל הקרבנות כי הוא פסול להקרבת כולם [כמבואר בחולין ה ב]. אולם **במקור ברוך [ח"א כה] חידש שאין מומר עושה דיחוי אלא בחטאת ואשם, אך בקרבנות הבאים בנדר ונדבה כיון שמחשבת שינוי בעלים אינה פוסלת בהם, נמצא כי אף שאסור לחשב לשם המומר, אין המחשבה לשנו פוסלת בהם, שהרי אף אם אין למומר כפרה בהם, הקרבן כשר. וכסברת הצ"ח בפסחים [צז] שאין הקרבנות נדחים כשעברה עליהן השבת כי אם עבר והקריבן בשבת כשרים.**

ומו"ר הגרא"ל תמה, מנין לו שפסול מומר הוא דוקא בקרבנות שמתכפר בהם? והרי פסולו מצד "זבח רשעים" [כמבואר בהערה הבאה] והוא תלוי במביא ולא במתכפר. ועוד, שהרי אמרו להלן [קיד ב] שאין לך דבר שאינו כשר לשמו וכשר שלא לשמו.

אינו כישן, אלא כיון שהשתטה, הוא דחוי מהקרבה, ולכן גם קרבנו נדחה לעולם.

ואי אשמעינן הכא, שקרבן שוטה נדחה לעולם, הוה אמינא דוקא קרבן שוטה נדחה משום דאין בידו של השוטה לחזור ולהבריא את עצמו. אבל הכא במומר, דיש בידו לחזור, אימא לא יחשב דיחוי דחיו, קא משמע לן שאפילו מומר נחשב דחוי, ולפיכך צריכא ליה לרבי יוחנן להשמיע בשני דינים אלו שאם נדחה – ידחה לעולם.⁽⁴⁾

שאידיחי ממילא לא יעשה דיחוי.

3. **תוס' בסנהדרין** [שם ד"ה אימא] הוכיחו שישן אינו דחוי אפילו בשנתו, שהרי אדם משלח קרבנו ממדינת הים ומקריבין אותה בחזקת שהוא קיים אף אם הוא ישן. ונרבינו יונה דחה ראיתם, כי יתכן שמקריבין בזמן שרוב בני אדם ניעורים, וראה ביד רמה שם "שאיין ראוי להקריב לו קרבן עד שיעור, דלרצונו כתיב".

ולפיכך ביארו כי אף ששוטה בעת שטותו הוא דחוי, דימתה הגמרא שוטה לישן כי אפילו אם ישן לא היה ראוי בשנתו להקריב עליו, לא היה נחשב דחוי משום שהוא מתעורר ממילא, וכן שוטה משתפה ממילא. ולכאורה שלא כדברי הגמרא כאן, שתלוי באופן שמשתטה ולא באופן שמשתפה. וכן תמה מו"ר הגרא"ל בסוגיין, אם נחשב רק כישן, למה צריך להוסיף "דממילא אידיחי" והרי אף אם השתטה בידיים אינו דחוי, וצ"ע.

4. **המשנה למלך** [שם] נטה לומר שנחלקו תוס' [בחולין שם] והרמב"ם [שם] במומר שחטא בשגגה בזמן שהיה מומר, ואחר כך חזר בתשובה, אם מקבלין ממנו קרבן על חטאו או לא. ובטורי אבן [חגיגה ו ב] דדקדק כן מסוגיין שדוקא "הפריש קרבן המיר דת וחזר בו" נחשב דחוי, ולא כשחזר בו קודם הפרשה. ובקרבן אורה הוכיח מהצריכותא שאין מקבלין ממנו, שהרי אילו יש לו כפרה אינו דומה לנשתטה שאין לו כפרה על חטא שעשה בעת שטותו, שאז אינו בר חיובא, וכיון שלא נקטה הגמרא צריכותא זו, משמע, שגם בעת שהוא מומר אינו בר חיובא על חטאיו.

אמנם ממה שאמרו ששוטה כישן הוא סיבה שלא ידחה משמע שאין זו פירכא, שהרי לדעת תוס' בסנהדרין [שם] כוננת הגמרא ששוטה נחשב למפרע כישן, כיון שיוצא ממצבו מאליו, ולפיכך אף שהוא נדחה בעת שטותו לגמרי, ואפילו אינו בר חיובא על מה שעושה, מכל מקום אינו דחוי בידיים כמומר, ולכן לא אמרו צריכותא ששוטה השתטה לגמרי ומומר לא. [התחזירא שם הקשה על דברי תוס', הרי אמרו בסוגיין ששוטה אינו כישן, והיינו שאי אפשר להביא עליו, ובירושלמי דימהו לגוסס, עי"ש].

ב. **במקדש דוד** [קונטרס, ג א] הוכיח מצריכותא זו, שדחיה בידיים המועילה לדחות אפילו בעלי חיים, היא רק בדחית הקרבן עצמו, אך כשדחה את הבעלים לא מועיל דיחוי בידיים

וצריכי, הוצרך רבי יוחנן לומר שני דינים אלו, גם במומר וגם בשוטה, כי יש חידוש נפרד בכל אחד מהם:

דאי אשמעינן קמייתא בלבד, לגבי מומר, הוה אמינא כי הטעם שנדחה קרבנו של מומר לעולם, הוא רק משום שהוא דחוי נפשיה בידים. אבל הכא, בשוטה, דממילא אידיחי,^(א3) אימא כישן דמוי. וכשם שכל אדם הישן בלילה אין קרבנו נדחה, גם קרבן שוטה לא יחשב דחוי,^(ב3) קא משמע לן ששוטה

בערכין [כא א] שצריך דעת בכל קרבן בשעת כפרה, מובן שהקרבן פסול אפילו להביאו כנדבה. ולמאן דאמר [שם] שצריך דעת בשעת הפרשה, ודאי צריך את דעת בעל הדמים לקחת מהם קרבן אחר.

וראה **במנחת ברוך** [יח ענף ב] שדייק מדברי רש"י שהדיחוי בנשתטה הוא דוקא בחטאת, כי רש"י [סנהדרין מז א ד"ה הואיל] נקט שהמקור לפסולו הוא מדכתיב "לרצונו" ללמד שאין הקרבן מרצה אלא לבן דעת, ואף ש"לרצונו" נאמר בעולה אינו גורם פסול אלא בחטאת שאם אינה מרצה נפסלת, אך שאר קרבנות שכשרים אף כשאינם מרצים, אפשר להקריבם אף בעת שהוא שוטה.

וראיתו מהירושלמי [גיטין פ"ז ה"א] שהביא דברי רבי יוחנן לגבי הקרבת קרבן בעת שבעליו שוטה [ולא כמו בסוגיין שהנידון כשחזר ונראה], ודימו שם דין נשתטה לגוסס, ואם אין מביאין קרבן על שוטה, יקשה איך מביאין קרבן אחר מיתת בעליו, והרי היה גוסס ונדחה קרבנו, ובהכרח שכל הפסול שייך רק בחטאת אך שאר הקרבנות של שוטה קרבים.

והגר"י נקט ש"לרצונו" מעכב גם בעולה, אלא שדי ברצונו בעת ההפרשה להועיל על שעת ההקרבה, וחילק על פי דברי הגר"ח [פ"ה מקרבן פסח ה"ז] שדוקא מחוייבי קרבן צריכים דעת בשעת הקרבה, ולא בקרבן נדבה [כשאמר "הרי זוי"]. ואם כן בשאר קרבנות אין דיחוי בגוסס כי ראויין לבא נדבה, ורק חטאת שאינה ראויה לנדבה נדחית. וראה חזו"א גיטין [פו ד] **וזכרון שמואל** [ענף].

וכבר ביארנו דבריו [לעיל ע"א הערה 6] שאין הדיחוי פוסל את הקרבן, אלא שאינו חוזר ונראה להקרבה, אך היינו רק לגבי הקרבה שנדחה ממנה, אבל כשהבעלים גוסס או נשתטה אפשר להביאו לנדבת ציבור או לכפר מקופיא ליורשים שלגבי הקרבנות לא נדחה מעולם. ורק בחטאת הקרבן פסול כי אינו ראוי ליורש או לנדבה.

3. לכאורה סברא זו שייכת רק לגבי דיחוי של נראה ונדחה, שהוא מחמת הדיחוי בפועל, ובוה מסתבר שדיחוי בידיים דוחה יותר, אך בדיחוי מעיקרא, שחל בעצם הקדושה, לכאורה לא שייך לחלק בו אם נעשה בידיים או לא, כי מכל מקום הקדושה דחווה.

ומוכח קצת כמבואר [בהערה 2], שמומר פוסל בעצם הקרבן, ולכן הוא עושה גם דיחוי מעיקרא, אך בנשתטה לא היה נידון שיעשה דיחוי אלא בנראה ונדחה, ולכן הוה אמינא כי מאחר

שהמפריש חטאת חלב והורו בית דין שחלב מותר, פתח, ואמר שדיחוי זה הוא דיחוי גדול יותר מדיחוי של מומר ושוטה!

ומבארת הגמרא: **מאי עמא** דיחוי זה חמור משאר הדיחויים?

התם, במומר ובשוטה, רק **גברא אידחי** מהקרבה, אבל **קרבן** חטאת חלב בכללו, **לא אידחי**, שהרי מי שאינו מומר או שוטה יכולים להקריבו. אבל **הכא**, כשהורו בית דין שחלב מותר, עצם **קרבן** חטאת חלב **נמי אידחי** בכללו, שאין זה דיחוי המתניח לאדם מסוים או לקרבן מסוים בלבד, אלא שתורת חטאת חלב נעקרה כולה בזמן הוראת בית דין, ולכן נחשב לדיחוי גדול הפוסל את הקרבן.⁽⁶⁾

שנינו במשנה: **אמר שמעון בן עזאי, מקובלני מפי שבעים ושנים זקן** שכל הזבחים הנאכלין שנזבחו שלא לשמן כשרין, אלא שלא עלו לבעלים משום חובה חוץ מן הפסח והחטאת.

ומבארת הגמרא: **למה לי למתנא שבעים ושנים**

בעי רבי ירמיה: מי שאכל חלב והפריש קרבן חטאת. ולפני שהקריבו הורו בית הדין הגדול שבירושלים [בטעות] **שחלב** מסויים, כגון חלב הקיבה, **מותר** באכילה [משום שסברו שהוא שומן ולא חלב], ונדחה הקרבן מהקרבה, כי לאור הוראת בית הדין הגדול אין מביאים קרבן חטאת על אכילת חלב שבוה, **וחזרו בהן** בית הדין מטעותן, **מהו?**

מי הוי דיחוי, שהרי בשעה שהורו בטעות שחלב מותר נדחה הקרבן, כי אילו היה אוכל את החלב בשעה זו על פי הוראת בי"ד היה פטור מקרבן יחיד, אף אם יתברר שבי"ד טעו, ונמצא שאינו חייב קרבן.

או לא הוי דיחוי, שהרי לא היה חסרון לא בבעל הקרבן ולא בקרבן עצמו, כי אכלו קודם שהתירו בי"ד, והפריש קרבנו כדין, אלא שעברה עליו שעה שלא יכלו להקריבו בגלל טעות הבי"ד, אך אין שעה זו גורמת לדחותו אלא אם כן היה זמן פטור בין הפרשת הקרבן להבאתו.⁽⁵⁾

אמר ליה ההוא סבא לרבי ירמיה: כי פתח רבי יוחנן את דבריו בדיני דחויין, מהא, מהלכה זו

אופנים, ע"ש].

ומו"ר הגרא"ל חידש, כי מי שהתחלף לו חלב בזמן שהורו בי"ד שחלב מותר אינו מביא קרבנו עד שיחזרו בהם בי"ד, כי כיון שבזמן הפרשתו היה חלב מותר מן הדין ולא חייבין עליו קרבן, הקרבן נדחה. אף שחייבו היה על שגגה המחייבת, ולפיכך גם קרבן שהופרש על חלב שהתחלף לו קודם שהורו בי"ד להיתר, נדחה מפני שעבר עליו זמן שלא היה חיוב קרבן על חלב.

הרמב"ם השמיט בעיא זו, ומסתבר שביארה כרש"י, וכיון שקיימא לן כמאן דמחייב יחיד שעשה בהוראת בי"ד, אין כאן ספק כי לא נפטר מעולם מחיובו, ומה שלא יכל להביא בטעות אינו דיחוי כלל. [אך מצד ההלכה שאין בעלי חיים נדחים יש עדיין מקום לדון באופן שאחר קבלת הדם הורו בי"ד שחלב מותר, ראה בשפת אמת].

6. **בשטמ"ק** הביא שרש"י פירש שפתח בהפריש קרבן והורו בי"ד שפטור, כי הוא דיחוי גדול יותר, ופתח בו כי בדיחוי זה פשוט לו יותר שידחה, והגמרא מבארת שדיחוי זה גדול יותר, משום שבהוראת בי"ד נדחה תורת קרבן מן הכל, ואינו כהמיר דתו או השתטה שרק הבעלים נדחה. ותמה על ביאור זה, כי מספקו של רבי ירמיה משמע שהיה צד להקל בדיחוי זה יותר מהדיחויים לעיל [ורש"י למד כמבואר לעיל שלא היה נידון על טעות, אלא על פטור מן הדין שיחיד העושה בהוראת בי"ד].

ולכן ביאר [וגרס] רבינו תם להיפך, שפתח בדיחוי זה כי יש בו חידוש גדול יותר, מאחר שהוא קל יותר, והגמרא באה לבאר שהוא קל יותר כי רק גברא אידחי והקרבן לא נדחה

לחול על בעלי חיים, שהרי המיר דתו נחשב דיחוי בידיים, ובכל זאת אינו דיחוי למאן דאמר אין בעלי חיים נדחים, כי דחה את עצמו ולא את הקרבן.

5. בפשטות, הצד שיהיה דחוי הוא משום שאינו יכול להביא קרבנו מאחר שבי"ד פוטרין מקרבן על חטא זה. אולם רש"י נקט שהצד שנדחה משום הדין שיחיד שעשה בהוראת בי"ד פטור, אך מצד מה שלא היה יכול להביאו בפועל, פשיטא שאינו דיחוי כי התברר כטעות.

ומאידך, הצד שלא הוי דיחוי, בפשטות היינו משום שהתברר כי לא נדחה מן הדין אלא בטעות, וטעות אינה דוחה קרבן. או באופן דומה, שהטעות אינה גורמת חסרון בקרבן או במקריב אלא רק מונעת את ההקרבה בפועל שלא כדין, וכשחזרו בהם התברר למפרע שאילו היו יודעים את הדין לא היתה אפילו מניעה בפועל להקריבו.

אך לפי רש"י צריך לומר, שהצד שאין דיחוי הוא משום שאין דנים מה היה דינו אילו עשה בשעה שבין הפרשת הקרבן להבאתו, אלא לגבי חיובו בשעה זו, והתברר שבאמת היה חיוב, ואין דיחוי אלא כשחל פטור בעצם חיובו על מה שכבר עשה ונעקר החיוב לשעה. [וראה שפת אמת ורש"ש] ובהערה הבאה יתברר שנחלקו בוה רש"י ורבינו תם.

ובאור שמה [פט"ז ממעקה"ה] הקשה הרי בסמוך מבואר כי לדעת רבי יוחנן אופן זה נחשב דיחוי בקרבן, ואילו בריש הוריות אמר רבי יוחנן כי יחיד שנחלף לו חלב בשומן חייב עליו חטאת אף אם בי"ד התירו לאכול חלב, כי לא עשה על פיהם, ולמה יחשב קרבנו דחוי. [ובספר נזר הקדש תירץ בשני

כליל, לא כל שכן ששחיטה שלא לשמה תפסול בה!

ואם תפרוך, מה לחטאת, שכן יש בה מצד אחר חומרא שאין בעולה, שחטאת מכפרת ואילו עולה אינה מכפרת –

פסח יוכיח, שאינו מכפר, ובכל זאת שחיטה שלא לשמה פוסלת בו.

ואם תטען על כך: מה לפסח, שכן זמנו קבוע, ואי אפשר להוכיח ממנו לפסול עולה, שאין זמנה קבוע –

חטאת תוכיח, שאין זמנה קבוע ובכל זאת שלא לשמה פוסלת בה.

וחזר הדין, לא ראי זה כראי זה, ולא ראי זה כראי זה. הצד השווה שבהן שהן קדשים, ושחטן שלא לשמן פסול. אף אני אביא עולה, שהיא קדשים, ושחטה שלא לשמה פסולה!⁽⁷⁾

ומקשינן: מה להצד השווה שבהן, שיש בהן צד כרת, שהמבטל מצות קרבן פסח חייב כרת, וחטאת באה על שגגת כרת, תאמר בעולה, שאין בה צד כרת?

ומתריצין: בן עזאי צד כרת לא פריך, משום יג-א שהכרת אינו שוה בפסח ובחטאת, כי בפסח חיוב הכרת הוא על ביטול המצוה של הבאת קרבן פסח, ואילו בחטאת אין חיוב כרת על אי הבאת קרבן חטאת, אלא שקרבן חטאת בא לכפר על חטא שיש בו שגגת – כרת.

ומקשינן: אם בן עזאי סובר שאין לפרוך "מה להצד השווה של חטאת ופסח שכן יש בהם צד כרת" משום שאין צד הכרת שוה בהם, אם כן יקשה לך, למה אינו פוסל אשם ששחטו שלא לשמו, והרי אשם נמי ליתוי מבנין אב מפסח ומחטאת, שהרי אי אפשר לפרוך מה לפסח וחטאת שכן יש בהם צד כרת?

"זקן" ולא "זקנים"? להשמיענו דכולהו, בחדא (שיטתא) שעתא הוּו קיימי, שישבו בישיבה אחת והחליטו על כך כאחד.^(א6)

שנינו במשנה: לא הוסיף בן עזאי אלא העולה.

אמר רב הונא: מאי טעמא דבן עזאי? משום שנאמר "עולה הוא אשה ריח ניחוח לה", ודרשינן "היא" – לשמה כשרה, שלא לשמה פסולה!

ומקשינן: אם כן, אשם נמי כתיב ביה "הוא", ונדרוש מכך שאם עשאו שלא לשמו פסול?

ומתריצין: ההוא "הוא", לאחור הקטרת אימורים הוא דכתיב. שאז לא חל בו פסול, כי אפילו אם לא יקטיר אימוריו כלל, גם יהיה הקרבן כשר.

ופרכינן: האני "הוא" שנאמר בעולה, נמי, לאחור הקטרת אימורים הוא דכתיב, וכיצד למדו ממנו לפסול?

ומתריצין: תרי "הוא" כתיב בעולה, ומה "הוא" השני דרשו שאם אינו ענין לאחור הקטרת אימורים תנדה ענין לפניהם, לפסול את העבודות שנעשו בעולה שלא לשמה.

ועדיין מקשינן: גבי אשם נמי תרי "הוא" כתיבי, ולמה לא דרשו את ה"הוא" השני כמו בעולה, שבא ללמד ב"אם-אינר-ענין" שאשם שנשחט שלא לשמו פסול?

אלא, אין הדרשא מיתור "הוא" השני שנאמר לאחור הקטרת אימורים ובן עזאי בקל וחומר מחטאת מיייתי לה לפסול עולה שנשחטה שלא לשמה, וכך למד:

ומה חטאת, שיש בה קולא, שאינה מוקטרת כליל על המזבח, אם שחטה שלא לשמה הרי היא פסולה.

עולה, שהיא חמורה הימנה בכך שהיא מוקטרת

[וראה במשנה אחרונה ידיים פ"ד, ולעיל יא ב הערה 6].

7. בספר חמדת דניאל דן, מה הדין לפי בן עזאי במנחות כהנים וכהן משיח שאינן נאכלות, האם דינם להפסל כעולה שאינה נאכלת, או שכל דבריו דוקא בזבחים. וכתב שדין זה תלוי בטעמי הגמרא לדברי בן עזאי, שאם דרשינן מ"עולה הוא", הרי מנחות לא יפסלו, אך אם מקורו מקל וחומר מחטאת שאינה כליל ונפסלת, נמצא שגם מנחות יפסלו. ולמסקנא ד"גמרא גמיר לה" נשאר בצריך עיון.

אלא בטעות, אבל בשאר הדיחויים הקרבן עצמו נדחה, ופשוט יותר שחל בו דיחוי לעולם. וביאר ממבואר בפשטות לעיל בתוס' [ד"ה הכא].

א6. כך פירש רש"י, וביאר מו"ר הגראי"ל שכוונתו לפרש שהיתה דעת כלם שווה ולא היה מיעוט חולק בישיבה זו, ונפקא מינה למה ששינונו בעדיות [פ"א מ"ה] שאם יש חולקין, יתכן לומר רואה אני את דברי המועטין. אך על הלכה זו אי אפשר לחלוק. ובהכרח שרבנן החולקים בזה סברו שלא היה כן